

การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม Developing Teachers on Active Learning Instructional Anuban Mahasarakham School

ธนัตถ์พร โคจรานนท์¹

Thanutporn Kojaranon¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม 2) พัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม 3) ประเมินผลการพัฒนาครูโดยใช้โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอน โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม จำนวน 96 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนต้นแบบ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม มีสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรียงลำดับความต้องการจำเป็นตามลำดับได้ดังนี้ กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี และการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

2. โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมโปรแกรม 5) สื่อวัสดุอุปกรณ์ และ 6) การวัดและประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม โปรแกรมมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการพัฒนาครูโดยใช้โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม พบว่า ครูมีการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยมีผลการประเมินด้านความรู้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และด้านคุณภาพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งสามด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนาครู โปรแกรมพัฒนาครู การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

¹ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม

¹ Deputy Director, Anuban Mahasarakham school

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the current state the desirable state and the priority needs index of active learning instructional Anuban Mahasarakham School, 2) develop the teacher's development program on active learning instructional Anuban Mahasarakham School, 3) Assess the result of teacher development by the teacher's development program on active learning instructional, Anuban Mahasarakham School. The population used in the research was 96 Anuban Mahasarakham School's teachers. Key informants consisted of administrators and teachers from pilot schools and 7 luminaries. Research instruments were questionnaire, interview and assessment form. Statistics used to analysis data were that percentage, mean, standard deviation and priority needs index.

The research result were found that;

1. The current state of active learning instructional of Anuban Mahasarakham School overall were at moderate levels and the desirable state overall were at high levels. The priority needs index of active learning instructional of Anuban Mahasarakham School sorted the necessary needs in the following order: proactive learning management, process learning management, design Using innovative media and technology, and measuring and evaluating according to actual conditions.

2. The teacher's development program on active learning instructional Anuban Mahasarakham School, consisted of 1) Introduction, 2) Objective, 3) Content, 4) Activity Program, 5) Media Material and 6) Measurement and Assessment. The program has has the suitability assessment and the possibility assessment both overall were at the highest levels.

3. The result of teachers' development by the teacher's development program on active learning instructional Anuban Mahasarakham School were found that; teachers have developed proactive learning management with results of the assessment of knowledge in proactive learning management, skills in proactive learning management and the quality of proactive learning management, there were at the highest level in all three aspects.

Keywords: Teacher Development, Teacher Development Program, Active Learning Instructional

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู คณาจารย์และ

บุคลากรทางการศึกษาโดยระบุไว้ใน หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายของหลักการ มาตรา 9(4) ว่า ให้มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

อย่างต่อเนื่อง และได้กำหนดหลักการดำเนินการไว้ในหมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 ว่า ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการผลิตพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่มีหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉมตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ครูผู้สอนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุดในกระบวนการจัดการศึกษา เพราะเนื้อแท้ของการจัดการศึกษา คือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับผู้เรียน การที่ครูจะเป็นบุคคลที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้นั้น ครูต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยปรับบทบาทใหม่เป็น 2 บทบาท คือ 1) ครูในฐานะผู้ปฏิบัติการสอนเป็นหลัก 2) ครูในฐานะนักวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งเป็นบทบาทเสริม โดยการสอนและการวิจัยไม่ใช่สิ่งที่แปลกแยกจากกันดังที่ครูเคยเป็น (ญาณภัทร สีหะมงคล, 2552)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning เป็นการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค

วิธีการที่หลากหลาย โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสำคัญในการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ด้วยการลงมือปฏิบัติงานจริง แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน หรือจะเป็นผู้เรียนด้วยกัน เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในการเรียน (ปรียานุช พรหมภาสิต, 2558) ดังที่วิทวัส ดวงกุ่มเมศ และวาริรัตน์ แก้วอุไร (2560) ได้กล่าวว่าการเรียนอย่างกระตือรือร้น (Active Learning) เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ และเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ มีพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงการมีความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ใช้กระบวนการคิดในการแก้ปัญหาหรือสถานการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนผลของการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน จนสามารถสร้างองค์ความรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และส่งผลให้เกิดทักษะการคิดขั้นสูง ในขณะที่ เยาวเรศ ภักดีจิตร (2557) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้แบบใฝ่รู้หรือการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะความคิดระดับสูงอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าข้อมูลในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ดี จนในที่สุดจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจเป็นผู้ใฝ่การเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ มีผู้นำไปปฏิบัติแล้วพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังจากจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนเรียน ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการในการเรียนรู้ มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมีความมั่นใจในตนเอง (กรรณิการ์ ปัญญาดี, 2558; เชิดศักดิ์ ภัคศิริโรจน์, 2556; พาติชะห์ อุดสาห์ราชการ, 2558) กล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ด้วยการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้ และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

จากข้อมูลด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และมีหน้าที่หลักในการกำกับดูแลงานด้านวิชาการของสถานศึกษา จึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และได้ทำการพัฒนาครูโดยสร้างโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกขึ้น และนำไปใช้พัฒนาครูในโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการวิจัยและพัฒนา และมีความมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่ไม่ใฝ่เรียนรู้และรักการเรียนรู้ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และ ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม
3. เพื่อประเมินผลการพัฒนาครูโดยใช้โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม สำหรับผู้วิจัยและผู้สนใจ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาโปรแกรม หรือนำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาการสอนและพัฒนาครูต่อไป

2. ได้โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม สำหรับสถานศึกษา ผู้บริหาร และครู เพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการสอนเชิงรุกต่อไป

3. ได้ข้อมูลผลประเมินการพัฒนาครูโดยใช้โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สะท้อนถึงความสำเร็จในการพัฒนาครู และเพื่อใช้ประโยชน์ในการแก่ผู้บริหารและผู้สนใจ ในการพัฒนาครูในด้านอื่นๆ ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และ ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม โดยทำการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัด การจัดการเรียนรู้เชิงรุก แล้วสร้างแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก นำแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ที่สร้างขึ้นไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากรและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

1. ประชากร

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครู โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม จำนวน 96 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม พบว่า แบบสอบถามทุกข้อมีความสอดคล้อง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00 ทุกข้อ ผลการ Try Out แบบสอบถามปรากฏดังนี้

2.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก โดยหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ตามวิธี Item Total Correlation ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก พบว่า แบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.324-0.747 และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.362-0.854

2.2 ผู้วิจัยทำการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient: μ) ของครอนบาค พบว่าแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.879 และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.768

3. เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชากร โดยการเก็บข้อมูลได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ผู้วิจัยนำผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 มาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดีด้านการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยทำการศึกษาโรงเรียนต้นแบบที่มีการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีผลการพัฒนาสำเร็จเป็นรูปธรรม จำนวน 2 โรงเรียน ทำการสัมภาษณ์

ผู้บริหาร และครู โรงเรียนต้นแบบ รวม 5 คน จากนั้นจัดทำร่างโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม และนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบ รับรอง และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ ผู้บริหาร และครู จำนวนรวม 5 คน จากสถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการตรวจสอบ รับรอง และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1.2.1 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของโรงเรียนต้นแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

1.2.2 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (Likert's Rating Scale)

1.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยดำเนินการแจกสัมภาษณ์ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนต้นแบบ และเดินทางไปพบผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยการเก็บข้อมูลได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

1.4 การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1.4.1 การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำการพิจารณาผลการสัมภาษณ์และจัดเรียงให้สะดวกต่อการวิเคราะห์ข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลแล้วสรุปผลโดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์

1.4.2 การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฯ โดยนำแบบประเมินที่ได้รับมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบตรวจให้คะแนนการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation S.D.)

1.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 การประเมินผลการพัฒนาครู โดยใช้โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม การวิจัยระยะที่ 3 ได้นำโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ได้พัฒนาขึ้น ไปใช้ในการพัฒนาครู และทำการประเมินผลการพัฒนาครู ใน 3 ด้าน คือ

ด้านความรู้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และด้านคุณภาพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้แบบประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร 3 คน ครู 96 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 13 คน และตัวแทนนักเรียน รวม 30 คน รวมจำนวน 142 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบประเมิน จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ แบบประเมินด้านความรู้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบประเมินด้านทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแบบประเมินด้านคุณภาพในการจัดการเรียนรู้

เชิงรุก ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินโดยนำแบบประเมินที่ได้รับมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบตรวจให้คะแนนการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation S.D.)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม มีสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรียงลำดับความต้องการจำเป็นตามลำดับได้ดังนี้ กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี และการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

2. โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมโปรแกรม 5) สื่อวัสดุอุปกรณ์ และ 6) การวัดและประเมินผล วิธีการพัฒนาครู ประกอบด้วย 3 วิธี คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ (10%) การฝึกปฏิบัติ (70%) และการนิเทศภายใน (20%) โปรแกรมประกอบด้วย 4 โมดูล คือ

2.1 โมดูลที่ 1 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.2 โมดูลที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.3 โมดูลที่ 3 การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี

2.4 โมดูลที่ 4 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม โปรแกรมมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการพัฒนาครูโดยใช้โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม พบว่า ครูมีการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยมีผลการประเมินด้านความรู้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และด้านคุณภาพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งสามด้าน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม มีสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนอนุบาลมหาสารคามมีความต้องการได้รับการพัฒนาจะเห็นได้จากมีสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพการปฏิบัติในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ วิภาวรรณ ฉายติลล (2562: 134-139) ได้ศึกษาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม

ศึกษาเลย เขต 2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ พบว่า มีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

2. โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ใช้หลักการพัฒนาครู ใช้รูปแบบ 70-20-10 คือ 70% มาจากประสบการณ์ (Experience) ในการทำงานที่ทำหยาบ 20% มาจากการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับผู้อื่น 10% มาจากการเรียนการสอน (Education) และการฝึกอบรมตามปกติกระบวนการพัฒนาครูประกอบด้วย 3 วิธี คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ (10%) การฝึกปฏิบัติ (70%) และการนิเทศภายใน (20%) โดยหลักการพัฒนาครูที่นำมาใช้นี้ ทำให้ครูได้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานในหน้าที่ โดยได้รับคำแนะนำจากการนิเทศภายใน และได้รับความรู้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการพัฒนาบุคลากรตามรูปแบบ 70-20-10 ของนักวิจัย 3 คน คือ Morgan McCall, Michael M. Lombardo และ Robert A. Eichinger สร้างขึ้นมาในทศวรรษที่ 1980 ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ที่นอกเหนือจากหลักสูตรการอบรมตามปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed) เป็นการเรียนรู้ที่ง่าย ๆ มีประสิทธิภาพ แต่นายจ้างส่วนมากนอกจากจะไม่เห็นคุณค่าแล้ว ยังไม่ค่อยให้การสนับสนุนเท่าที่ควร โดยแนวคิดของนักวิจัยที่ได้พัฒนารูปแบบนี้ ความมุ่งหมายของรูปแบบไม่ใช่เพื่อไม่ให้เห็นความสำคัญของการฝึกอบรม แต่เพื่อสนับสนุนการนำความรู้ที่เรียนมาในห้องเรียนหรือจากการฝึกอบรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง โดยมีโค้ชและเพื่อนร่วมงานเป็นผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับว่า ความรู้ที่เรียนมานั้นได้ถูกนำไปปรับใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม หรือมีสิ่งที่จะต้องเรียนรู้เพิ่มเติมหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรที่น่าสนใจและนอกจากจะได้พัฒนาครูแล้ว ยังได้

พัฒนาสัมพันธภาพในองค์กรไปพร้อมกันอีกด้วย (ปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงฆาร, 2563: เว็บไซต์) และวิธีการพัฒนาครูที่นำมาใช้นี้ ยังสอดคล้องกับ ศราวุฒิ สนใจ (2562: 104-106) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีวิธีการที่เหมาะสม คือ 1) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างดี 2) การติดตามผลการพัฒนาด้วยวิธีการเป็นพี่เลี้ยงและการสอนงาน และ 3) การปฏิบัติงานจริงของครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์

องค์ประกอบของพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมโปรแกรม 5) สื่อวัสดุอุปกรณ์ และ 6) การวัดและประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมอย่างหลากหลาย โดยนักการศึกษาได้นำเสนอองค์ประกอบของโปรแกรมไว้และสอดคล้องกับแนวคิดของผู้วิจัย ได้แก่ สุเทพ อ่วมเจริญ (2559: 24) ซึ่งได้นำเสนอองค์ประกอบของโปรแกรมไว้ว่าประกอบด้วย 1) หลักการ 2) เป้าหมาย 3) จุดประสงค์ของหลักสูตร 4) การจัดการเนื้อหาวิชา 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ และ 7) การวัดผลประเมินผล และสอดคล้องกับการศึกษาของ อรุโณทัย ระหา (2560: 101-122) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 มีองค์ประกอบ คือ 1) ที่มาและความสำคัญของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เป้าหมาย 4) วิธีการพัฒนา 5) องค์ประกอบของโปรแกรม 6) รายละเอียดของเนื้อหา มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ประกอบด้วย 6.1) ด้านสนามเด็กเล่น 6.2) ด้านห้องเรียนเปลี่ยนสมอง 6.3) ด้านพลิกกระบวนกรเรียนรู้ 6.4) ด้านหนังสือเรียนและใบงาน และ 6.5) ด้านสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ 6.7) แนวการจัดการกิจกรรม 6.8) เทคนิคและเครื่องมือ และ 6.9) การประเมินผล

โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ที่ได้พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 โมดูล คือ โมดูลที่ 1 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โมดูลที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โมดูลที่ 3 การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี และโมดูลที่ 4 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ได้ประเมินโปรแกรมด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ อรุโณทัย ระหา (2560: 101-122) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกองค์ประกอบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการพัฒนาครู ควรเป็นนโยบายของสถานศึกษาที่มีการประกาศอย่างชัดเจน และทั่วถึง มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารอาจกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกับครู และออกแบบวิธีการพัฒนา และการติดตามประเมินผลร่วมกัน โดยการพัฒนาครูนั้น ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอทุก ๆ ปีการศึกษา หรือทุก ๆ ภาคเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

2.1 การนำโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ไปใช้ ควรมีการศึกษาวัตถุประสงค์ เนื้อหาของโปรแกรม ให้เข้าใจและนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

2.2 การออกแบบเนื้อหาและรูปแบบกิจกรรม สามารถเพิ่มเติมเนื้อหา ปรับปรุงกิจกรรม

และระยะเวลาได้ตามความเหมาะสมในการนำไปใช้พัฒนาครูตามบริบทของสถานศึกษา แต่ละแห่ง

2.3 การนิเทศภายใน สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการนิเทศภายในโดยเฉพาะและการนัดหมายการนิเทศภายในควรมีการนัดหมายล่วงหน้าและแจ้งรายละเอียดการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศทราบเบื้องต้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับศึกษาเปรียบเทียบการสอนหลากหลายวิธี ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้เชิงรุกของผู้เรียน เพื่อศึกษาวิธีการที่ดีที่สุดและเหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

3.2 ควรศึกษาการพัฒนากิจกรรมการพัฒนาครู รูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย และเกิดประสิทธิผล สามารถพัฒนาครูให้สำเร็จตามความมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ปัญญาดี. (2558). การศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกออนไลน์เพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ 3 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- เชิดศักดิ์ ภัคศิริโรจน์. (2556). ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่องทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ไขปัญหาทางคณิตศาสตร์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความเชื่อมั่นในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ญาณภัทร สีหะมงคล. (2552). การวิจัยและพัฒนา. สืบค้นเมื่อ ธันวาคม 2563. จาก http://www.ntc.ac.th/news/ntc_50/research/20/res.
- ปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงฆาร. (2563). สารานุกรมการบริหารและการจัดการ 70-20-10 Rule สัดส่วนการเรียนรู้แบบผสมผสาน. สืบค้นเมื่อ ธันวาคม 2563. จาก <https://drpiyanan.com/2018/11/19/702010/>.

- ปริญานุษ พรหมภาลิต. (2558). *คู่มือการจัดการเรียนรู้ Active Learning (AL) for Huso at KPRU*. สืบค้นเมื่อ ธันวาคม 2563. จาก <http://huso.kpru.ac.th/File/KM%20Book-58.pdf>.
- ฟาตีซะห์ อุตส่าห์ราชการ. (2558). *รูปแบบการเรียนการสอนแบบ Active Learning เพื่อพัฒนาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นไหวสะเทือน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เยาวเรศ ภัคดีจิตร. (2557). *Active Learning* กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. ใน *เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการ “วันส่งเสริมวิชาการสู่คุณภาพการเรียนการสอน”*. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วิทวัส ดวงภูมเมศ และวาริรัตน์ แก้วอุไร. (2560). *การจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้วยการเรียนรู้* อย่างกระตือรือร้น. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 11(2), 1-14.
- วิภาวรรณ ฉายติลก. (2562). *โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์* สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศราวุฒิ สนใจ. (2562). *โปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์* ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 30(3), 145-159.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 - 2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุเทพ อ่วมเจริญ. (2559). *การพัฒนาแบบการเรียนรู้อเพื่อสร้างความรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรุโณทัย ระหา. (2560). *การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)* ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.